

Salerno Tıp Okulu*

Berrin Okka

Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, Konya

Salerno Tıp Okulu, dokuzuncu yüzyılda antik dönem okullarının geleneğini canlandırarak ortaya çıkmıştır. Rahipler tarafından kurulan bu okul çok ünlü olmuş, kadınların da öğrenci olarak kabul edildiği Salerno Tıp Okulu Avrupada sonradan gelen tıp okulları için bir örnek oluşturmuştur. Okul, Yunan ve Latin kültürünü İslam, Arap ve Yahudi geleneği ile birleştirmiş, Avrupa, İspanya ve Anadolu'dan tıp eğitimi almak isteyen öğrencilerin yoğun ilgisini çekmiştir. Salerno Tıp Okulu öğrencilerin eğitiminde Hipokrat ve Galen gibi eski ustaların öğretiminden yararlanmışlardır. Salerno'daki kilise tarafından korunan zengin bir tıp literatürüne sahip olması okulun başarılı olmasına büyük katkıda bulunmuştur. İbn-i Sina'nın ünlü eseri "El-Kanun fi't-tib" burada uzun yıllar tıp kitabı olarak okutulmuştur. Okulun eğitim programı pratik eğitimin önemini vurgulama açısından günümüz tıp okullarının programından çok farklı değildi. Tıp okulunun ünlü olmasını sağlayan diğer bir etken de tıp eğitimi ile ilgili ünlü bir eser olan ve sağlığı korumakla ilgili önerileri şiirle anlatan Salerno Okulunun Sağlık Kodları olarak bilinen "Regimen Sanitatis Salernitanum" isimli kitabın burada okutulmasıydı. Gerçek yazarı bilinmeyen bu eser başta İngilizce olmak üzere birçok dile çevrilmiştir. Salerno Tıp Okulu 12. yüzyıldan sonra önemini giderek kaybetmiş ve 1811 yılında Napolyon döneminde kapatılmıştır.

Anahtar sözcükler: Salerno Tıp Okulu, tıp eğitiminin tarihi, Regimen Sanitatis Salernitanum

The Medical School of Salerno

The Medical School of Salerno appeared in the ninth century, reviving the tradition of the Ancient Schools. It was founded by monks and became very famous. It is known that the school admitted women as medical students. It became a model for subsequent medical schools throughout Europe. The Medical School of Salerno joined the Greek and Latin culture with the Islamic, Arab and Jewish tradition. Medical education in Salerno attracted students who want to take medical education from all over Europe, Spain and Asia Minor. Salerno Medical School's education benefited from the learning of ancient masters, such as Hippocrates and Galen. The collections of medical literature preserved in the monasteries contributed to the achievement of the Medical School of Salerno. Ibn Sina's famous work "Canon of Medicine" was studied as a medical text book for many years. The curriculum of the school was not very different from the curriculum of medical schools today by emphasizing the practical nature of medicine. The other factor that makes the Salernitan School famous was the "Regimen Sanitatis Salernitanum" which was best known work and written as a poem about advices to be in good health. The real writer of the book was not known and it was translated to English as first and later translated to every language. Medical School of Salerno lost its importance after the 12th century and closed during Napoleonic period in 1811.

Keywords: Salerno Medical School, the history of medical education, Regimen Sanitatis Salernitanum

*V. Balkan Tıp Tarihi ve Tıp Etiği Kongresi'nde poster olarak sunulmuştur (11-15 Ekim 2011, İstanbul).

Giriş

Salerno, İtalyan yarımadasının güneybatı kıyısında Tyrene denizi körfezinde, Napoli'ye birkaç kilometre uzaklıkta olan, kuruluş tarihi antik döneme kadar uzanan, tıp tarihinde önemli bir yere sahip olan bir şehirdir. Salerno 9. yüzyıldan itibaren modern medeniyetin en eski tıp okulu olarak kabul edilen ve şehrin Avrupa'nın her tarafında ve

Yakın Doğu'da tanınmasını sağlayan Salerno Tıp Okulu ile ün kazandı (1). Hipokratlar Şehri (*Hyppocratica Civitas*) adını alan Salerno'da, hastalıkların tedavisi ve şifalı bitkilerle tedavilerin anlatıldığı kitaplar yazıldı. Ayrıca Gariopontus, Petroncellus, Alfanus Salernitanus ve Afrikalı Konstantin gibi isimler de şehrin tanınmasına katkıda bulunmuşlardır (2).

Salerno tıp geleneği, Greko-Romen döneminde MÖ 540 yılında Salerno'nun doğu kıyılarındaki Elea (şimdi Velia) denilen bir Yunan kolonisinde başlamıştı. Aynı yıl Parmenides Eleada bir tıp okulu kurmaya karar vermişti. Parmenides Yunan felsefesinin önde gelen temsilcilerinden biri olup, öğrencisi Zeno ile birlikte Elea Okulu'nu kuran ünlü

Yazışma Adresi:

Berrin Okka
Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, Konya

E-posta: berrinokka@gmail.com

bir filozofdur. Kendisi aynı zamanda döneminin en seçkin doktorları arasında yer almaktaydı. Elea'da başlayan gelenek Salerno'da devam etmişti. Roma döneminde Salerno ve Elea, tıbbi tedavileri ile ün kazanmış ve birçok hasta tedavi için bu şehirlere gelmişti (3, 4).

Gelişim

Salerno Tıp Okulu, 11. yüzyılda daha iyi tanınmaya ve adından daha çok söz ettirmeye başladı. Salerno, önemli bir ekonomik, dini ve politik faaliyet merkezi olmakla birlikte gelişmiş tıbbi uygulamaları ve el yazması tıbbi eserler ile de hak ettiği bir üne kavuşmuştu (5).

Bu okulda görev yapan Rahip Theobald, Kutsal Topraklardan dönüşünde Arapça ve Latince olarak yazılmış birçok eseri yanında getirerek manastır kitaplığını çok sayıda değerli kitaplarla zenginleştirdi. 11. yüzyıl "el yazmalarının ve çevirilerin altın çağı" olmuş (1022-1035) ve çeşitli manastırlarda papaz olarak görev yaptıktan sonra Papa Victor III olan Abbot Desiderius'un yönetiminde en görkemli günlerini yaşamıştı (6).

Salerno aynı zamanda Yahudi, Arap, Yunan ve Romalı gibi farklı kültürel ve etnik grupları temsil eden dört kurucu olarak Helinus, Adelus, Pontus ve Salernus'a ait anlatılanlarla da odak noktası olmuştur. Roma ve Yunanlılara ait orijinal bilgilerle birlikte Yahudi ve Arap biliminden yararlanmaktan çekinmeyen doktorların Salerno Okulu'nda yaptıkları eklektik oryantasyonu göstermektedir. Salerno'nun kozmopolit yapısı, Yunan ve Arap kültürünün batı dünyasında tanınması ve yayılmasına yol açmıştır (7).

Bu dönemde Salerno ayrıca Akdeniz'de önemli bir ticaret merkezi olarak da biliniyordu. Coğrafi konumu sayesinde Bizans, İslam ve İspanyol uygarlıkları ile daima yakın ilişkiler içerisinde bulunan bu şehirde birçok okulun, kütüphanenin ve el yazmalarının bulunması entelektüel gelişimi sağlamış ayrıca uluslararası ilişkilerin gelişimini de desteklemiştir.

İlk kurulan okul manastıra bağlı olduğu için doktorlar genellikle ya rahiplerden ya da ruhban sınıfından oluşmaktaydı. Okul, yakınında bulunan Montecassino manastırından oldukça etkilenmişti (8).

Yine bu dönemde 7. yüzyılın sonlarına doğru Longbard prensi Grimaudus tarafından Salerno yakınlarında kurulan ve MS 820'de bir hastaneyi de içine alacak şekilde genişletilen Saint Massimo'nun Benedictine manastırı yakın çevrede büyük bir ün kazanmıştı. Benedictine manastırlarının yakınında bulunan hastaneler veya manastır revirleri Salerno'lu Paleteari ailesi tarafından yazılmış olan *The Secreta Salernitana of Circa Instants*'ta da bahsedilen "ilaç bahçeleri" denen manastıra ait topraklarda tıbbi bitkiler yetiştiren hasta bakıcı rahibeler tarafından yönetiliyordu (9- 11).

11. yüzyılın ortalarından itibaren, Salerno Okulu üzerindeki Benedictine hastane yapılarının etkisinin artması ile okulun öğretileri papazların kontrolünden uzaklaştı. Papalık rahiplerin manastır dışında hekimlik yapmalarını yasakladı. Artık farklı inanç ve kültürlerden olan bilim adamları da okulda çalışmaya başlamıştı. Bu gelişmeler, Salerno Tıp Okulu'nun giderek artan tarihi rolü açısından oldukça önemlidir. Salerno'da birçok Yahudi doktor çalıştığı için onların geleneksel çalışmalarının da şehirdeki tıbbi çalışmalara katkısı oldukça fazla olmuştur. Bu doktorlara *Tarquinius Corporum* (İnsan vücudunun not defteri) isimli eseri yazan Moses Ferrachi b. Salem (Ferragut) örnek olarak gösterilebilir. Ferragut bu dönemde kralın isteği üzerine Ebubekir Razi'nin en önemli eseri olan El-Havi adlı kitabını *Continens* adı ile Latince'ye çevirmiştir, yine aynı şekilde Arapça yazılmış birçok tıp kitabını da Latince'ye çevirmiştir (12, 6). Yazılan tıbbi metinlerde cerrahi prosedürler, cerrahide koter kullanımı ve idrar tahlilleri açıklayıcı minyatürlerle anlatılmıştır (13).

Okul hastalıkların tanısında ve tedavi için reçeteler vermekte oldukça yetenekli, hastalarını tedavi etmek için geçmişin mirasıyla birlikte kendi deneyimlerini de kullanan doktorların çalıştığı bir merkez olmuştur. Bu tür tıbbi uygulamalar ve şahsi deneyimler ile birlikte Hipokrat ve Galen'in Latince'ye çevrilmiş olan eserleri, Yunan ve Roma el yazması eserlerden yararlanılması o dönem için eğitimin kalitesinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir (14).

Öğrencilerin kullandığı ve Galen'in öğretilerini de kapsayan ilk el kitabı, o zamanın en ünlü eğitimcilerinden biri olan Gariopontus (1050) tarafından yazılmıştı. *Passionarius* ismi verilen bu eserin modern tıbbi terminolojinin temellerini oluşturduğu kabul edilmektedir. Yedi adet kitap ve bir adet ek bölüm içeren bu yapıt, pratik tıp konusunda oldukça değerli bir eser olup birkaç hekimin ortaklaşa çalışması sonrası ortaya konmuştur. Bu kitap Salerno'daki doktorların bir lonca halinde organize olduklarını ortaya koymaktadır. Daha sonraki dönemlerde başka yazarlar tarafından değişiklikler yapılmasına rağmen Ortaçağ boyunca popüleritesini sürdürmüştür (15).

Gariopontus ayrıca hastalıkların tedavisi için şifalı bitkilerin kullanılmasında ısrar eden bir eser olan *Dinamidia*'yı yazmıştır. Şifalı bitkilerle tedavi, okulun geleceğinde en saygın ve tanınmış alanlardan biri olmuştur. Bu bilimsel çalışma, özellikle de Campania ve Lucania bölgelerinde bulunan yaklaşık 500 şifalı bitkinin listesini veren *Circa Instans*'ın yazarı Matthaheus Palatearius gibi bilimsel eser yazarlarına da öncülük etmiştir (16).

Bitkilerle tedavi konusunda yazılan bir diğer eser ise Petroncellus tarafından yazılan *Practica* isimli kitaptı. 150 bölümden oluşan bu kitapta, insan vücudunda saçlı deriden başlayıp ayak parmağına kadar oluşabilecek tüm hastalıkların tanımının yapılarak birçok hastalığın semptomlarının

dan da söz edilmiştir (17).

Ünlü bir mütercim olan Afrikalı Konstantin'in (1010-1087) Salerno'ya gelmesi burada Hipokrat ve Galen ruhunun oluşturulmasında önemli rol oynamış ve okulun uluslararası bir ün kazanmasına yol açmıştır. Kartaca doğumlu olduğu için Afrikalı lakabı ile anılan ve Salerno'da tıbbın önemli temsilcilerinden biri olan Konstantin bir doktor değildir ve hiç bir zaman da hasta muayene etmemiştir. İskenderiye ve Bağdat'a yolculuklar yapmış Arapça, Süryanice, İbranice ve Yunanca'yı çok iyi derecede öğrenmiş ve böylece İslam dünyasının kültür ve tıbbını inceleyip bu dillere ait eserlerin tercümelerini yapacak düzeye erişmişti (9).

Felsefe konusunda da çok bilgili, dilbilgisi, astronomi ve müzik alanında bir uzman olan Konstantin Tunus'ta büyüklükle suçlanması üzerine buradan kaçarak Salerno'ya gelmiştir. Burada Salerno'nun yöneticisi olan Robertus Giscardus tarafından korunmuş ve Alphanus Salernitanus ile tanıştırılmıştır. Bu arada Latince öğrenen Konstantin doğudan Arapça olarak getirilen Hipokrat ve Galen'in yazdığı eski Yunanca tıbbi metinleri Latinceye tercüme etmiştir. Batılılar tarafından Haly Abbas olarak anılan Ali bin Abbas el-Mecusi tarafından yazılan *Kitab el Malik* adlı ünlü eserini *Liber Regalis* ismi ile Latinceye çevirmiştir. *Royal Book* adıyla İngilizceye çevrilen bu kitap doğu dünyasındaki cerrahnamelerin ilk örneklerinden kabul edilmektedir (18).

Aynı şekilde İbnü'l Cezzar'ın *Zadü'l-Müsafir ve Kütü'l Hazır* isimli eserini *Viaticum Peregrinantis* ismini vererek Latinceye tercüme eden Konstantin, bir musevi hekim olan İshak bin Süleyman'ın *Kitab'ul-Hummeyat* isimli ateşli hastalıkları anlatan ünlü eserini de Latinceye tercüme etmiştir.

Afrikalı Konstantin'in yaptığı Latince tercüme İslam, Arap, İbrani ve Yunan kültürel geleneğinin yayılmasına, batı dünyası tarafından doğunun ünlü eserlerinin keşfedilmesine ve batı kültürü ile sentez edilebilmesine olanak sağlamıştır (18, 19).

12. yüzyılın ortalarında en parlak dönemini yaşayan Salerno Tıp Okulu Ortaçağ üniversiteleri için tıbbi bir müfredat oluşturulmasında önemli bir katkı sağlamıştı. Daha sonraları okul pratik bir tıp merkezi olma özelliğini yavaş yavaş kaybetmiş, tıbbi pratik bir bakış açısı yerine primer olarak, bilimsel bakış açısıyla teorik bilgilerin gelişimine önem veren bir kurum olmuş, burada daha önceden bulunmuş olan hocaların eserleri teorik konular şeklinde değerlendirilerek yorumlanmıştır. Bu dönemdeki eserlerden bir tanesi Salernita metinlerinden alıntı yapılarak 1160 ve 1170 yılları arasında yazılan ve 6 adet yazarı bulunan günümüzün çok yazarlı ansiklopedilerinin öncülerinden kabul edilen *Compendium Salernitanum* isimli kitaptır (19).

12. yüzyılın sonlarına doğru Salerno batı medeniyetine

tam olarak entegre olmuş, Bath'lı Adelardus, Conches'li Guilloilma, Alexander Neckam ve Gilles de Corbeil gibi Avrupa kültür yenilikçiliğinin ünlü temsilcilerini barındırmakla övünür hale gelmişti (20).

Böylece Salerno'yu ünlü bir üniversite haline getirecek olan eğitim modeli oluşmaya başlamıştı. Bu dönemde öne çıkan eğitim metotları, "makale", "konferans" ve "diyalog" idi. Salerno, "Sokratik diyalog" olarak tanımlanan öğrenci ve öğretmen arasında soru cevap yöntemi olarak karakterize edilen üçüncü modeli seçmişti. Bu, kolayca ezberlenen, net ve kısa cevaplarla izlenen tipik Orta çağ soru (quaestio)'sudur. Sorular şiir haline getirilmişti, böylece öğrencilerin çalışmalarını kolay bir şekilde hatırlayabileceğine inanılmıştı (21, 22).

Regimen Sanitatis Salernitanum

Salerno Okulu'nun en ünlü eseri, *Flos Medicinae Salerni* olarak da bilinen sağlık ve mutluluğu elde etmek için akılcı yaklaşım, diyet ve hijyen önerilerinden oluşan, en az iki yüz yıllık tıbbi bilgilerin toplandığı Latince bir şiir olan *Regimen Sanitatis Salernitanum* (Salerno Okulunun Sağlık Kodları) idi. Bu kitabın yüzyıllar boyu devam eden başarısı Hipokrat'ın Aforizmalar'ı kadar ünlü bir eser olduğu düşüncesini oluşturmaktadır. Eserde ortaya konan birçok temel prensip bu gün bile geçerlidir. Bu el yazma eserin ilk baskıdaki mısra sayısı 362 olup daha sonraları diğer yazarların yaptığı ilavelerle yavaş yavaş artmış ve mısra sayısı 3520'ye kadar ulaşmıştır (23).

Regimen'in orijini ile ilgili bilgiler net değildir, tek bir yazara da atfedilemez. Eser daha çok bilinmeyen derlemecilerin sözlü geleneğinden alınan mısraların başarılı bir şekilde birbirine eklenmesi ile oluşturulmuştur. Orijinal mısraların oluşturulması 12. yüzyılın başlangıcına kadar gitmektedir. Orijinal ilk 362 mısranın derlemesi ve düzenlenmesi felsefeci bir doktor olan Arnaldus de Villanova (1240-1312) tarafından yapılmıştır (24).

Regimen'in ilk bölümünde hijyen ve diyet, ikinci bölümünde tıbbi bitkilerin faydaları, Üçüncü bölümde insan vücudunun anatomisi, dördüncü bölümde fizyoloji ve son bölümde ise hastalıkların tedavi edilmesi ile ilgili bilgiler yer almaktadır. İlk bölümde diyetle oldukça geniş bir biçimde yer verilmiştir, okuldaki doktorlar, tükürük salgılanmasını iştah göstergesi olarak değerlendirmişler ve "non bibe ni sitias et non comoedas saturatus" (Susuz değilsen su içme, aç değilsen yeme) görüşünü savunmuşlardır. Okulda "aşırı yemek karın ve göğse basınç yapar, mideyi bozar ve vücudun bütün organlarında rahatsızlığa sebep olur" fikri benimsenmişti (25).

Regimen sağlık kodlarına örnek olarak aşağıdaki mısraları verebiliriz (23);

“Beyni zinde tutmak için:

Sabahları erken kalk ve hemen hatırla;

Ellerini ve gözlerini soğuk suyla yıkamayı,

Usulca temizlemeyi boğazını.

Sabahları kalktığın zaman beynini tazele,

Sıcakta, soğukta, Temmuz'da ve Aralık'ta,

Hem dişlerini ov, hem tara saçlarını.

Bir yerin kanarsa serin tut, yıkanmışsan sıcak,

Yemek yediysen ayakta dur ya da yürü, olmaz zararı,

Üç şey korur görmeyi, çimenler, cam ve çeşmeler,

Baharları, sabahları gez dağları.”

Trotula de Ruggerio

Salerno'da kadınlar gerek öğrenci, gerekse hoca olarak tıp eğitiminin içinde yer almışlardı. Burada görev yapan kadın hekimlerin en ünlüsü Trocta, Troctula ve Madam Trot olarak da bilinen Trotula de Ruggerio'dur. Trotula ismi altında birçok eser ve yazıların toplanmış olması kendisinin çok farklı alanlara olan ilgisi ile açıklanabilir (26).

Koruyucu hekimliğe özen gösteren hekim Trotula, sağlıklı olabilmek için hijyen ve dengeli bir diyetin önemini vurgulayarak yeni ve alışılmadık metotların da uygulanmasını ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. Tedavi için Ortaçağ'ın astroloji, dua veya büyülerine başvurmamıştır. Önerileri az eğitilmiş insanların bile kolayca ulaşip uygulayabileceği pratik bilgileri içermekteydi. Örneğin huzursuz bebekleri sakinleştirmek için gelincik tohumlarının anne sütüne karıştırılarak verilmesini gibi. O çağın tıbbi teorilerinden farklı olarak, infertilite sorununun sadece kadından değil, erkekten de kaynaklanabileceğine inanan hekim Trotula'nın eserleri arasında en ünlüsü, *Trotula Major* olarak da bilinen *De Mulierum Passionibus ante, in et postpartum* (Doğumdan önce, esnasında ve sonrasında kadın hastalıkları) kitabıdır.

Kitabında:

“Hamilelik süresinde kadının karnına menekşe yağı ve sirke sürünüz, kadının diyeti sindirimi kolay besinlerden oluşmalı ve kadınlar nar yemelidir”

“Ebe fetusa dokunmadan önce ellerini kaynamış keten tohumu yağı ve çemen otu (fenugreek) ile yıkamalıdır”

“Bebeği tam ışığa maruz bırakmayın, ona renkli nesnelere gösterip uygun işitme uyarıları sağlayın, basit kelimeler kullanılarak ninniler söyleyin” şeklinde önerilerde bulunmuştur (27, 28).

Trotula minor olarak da tanınan *De'ornatu mulierum* (Ka-

dınların kozmetiği) isimli eserinde ise kozmetik ile ilgili konular ve cilt bakımından söz etmiştir. Trotula, kadınları zamanın olumsuz etkilerinden korumak için birçok doğal çözüm önerilerinde bulunmuştu. Hekim Trotula bir yandan Salerno okulunun eskiden gelen geleneklerini takip ederken diğer taraftan Salerno'lu kadınlara yüz, dudak, el bakımı ve kuru cilt bakımı yöntemleri ile ilgili olarak güncel önerilerde bulunmuştur. Hekim Trotula tarafından yazılan makaleler 16. yüzyıla kadar üniversitelerde ders kitabı olarak okutulmuştur (29).

Salerno Tıp Okulu'nda cerrahi

Ortaçağ Avrupa'sında cerrahi önemsenmediği için abse tedavisi, koter uygulama, kanamayı durdurma ve kupa çekme gibi cerrahi yöntemler eğitim görmemiş halk doktorları, berber cerrahlar ve şarlatanlar tarafından yapılmaktaydı (30).

Bu dönemde tıp kökenli ilk gerçek cerrah, bütün cerrahi okulların kurucusu ve öncüsü kabul edilen Salerno'lu Rogerius Frugardi'dir. Yüzyıllar boyu elde edilen sözlü geleneği ilk olarak yazıya geçiren Rogerius Frugardi 1180'de cerrahi ile ilgili olarak Rogerina ve Chirurgia isimli kitapları yazmıştır (31).

Rogerius'un en iyi öğrencisi olan Rolandus Parmensis, kitaplarla ilgili yazdığı “*medicina multi fuerunt libri ... de chirurgia vero nulli*” (Tıbbı dair çok kitap var.... ama cerrahiye dair gerçek bir kitap yok) cümlesiyle bunların dönemindeki önemini belirtmişti. Kitaplar, yazılı kuralların hocalar tarafından öğrencilere aktarıldığı ilk cerrahi talimatlardan oluşmuş ve cerrahi prosedürlerin (kanamaların durdurulması, anestezi amacıyla narkotik maddelerin koklatılması, trepanasyon ve çıkık tedavisi gibi) geliştirilmesinde büyük rol oynamıştır. Rogerius ve öğrencisi Rolandus cerrahi eğitime verdikleri önemle ün kazanmışlardır (32).

Tartışma

Salerno Tıp Okulu'nun haklı olarak kazandığı ün, diğer tıp okullarına da örnek olmuş, Avrupa'da tıbbın gelişmesine büyük etkisi olmuş, Salerno Tıp Okulu modelinde kurulmuş olan ve İtalya'da Avrupa'nın “12. yüzyıl yenilikçi hareketi” olarak bilinen kültürel yenilenme hareketinin bir parçası olarak kurumsallaşmış bir üniversite oluşturulmasını sağlamıştır.

Burada eğitim alan tıp öğrencileri mezuniyet sınavını başarı ile geçtikten sonra tıp mesleğini yapabilmek için lisans almak üzere imparatorun veya temsilcisinin huzuruna çıkmak zorundaydı. 1359'da okulun verdiği sertifikanın hekimlik yapabilmek için yeterli kabul edilmesinden sonra meslek uygulama izni için kralın huzuruna çıkma zorunluluğu kaldırılmıştır (33).

Tıp okulundaki öğrencilerin eğitimi için öğrencilere baş-

langıçta 3 yıl mantık ve felsefe dersi aldırıldıktan sonra ek olarak 5 yıl süren bir tıp eğitimi veriliyordu. Cerrah olmak isteyen kişi ayrıca cerrahi uygulamaya başlamadan önce usta bir cerrah ile bir yıllık bir çıraklık dönemi geçirmek zorundaydı. Uygulama yapmak üzere kabul edilecek bir cerrah, profesörleri tarafından onaylanmış ve en azından bir yıl cerrahi çalıştığını ve okulda insan vücudu anatomisini öğrendiğini belgeleyen bir sertifikaya sahip olmak zorundaydı. Çalışmalarını tamamladıktan ve gerekli sınavları geçtikten sonra öğrencinin tercihi doğrultusunda kendisine tıp (licentia exercendi artem medicam) veya cerrahi (licentia medicandi vulneribus et apothematibus) diploması verilirdi. Vücudun yeniden dirileceğine inanıldığı için diseksiyon yapmanın yasak olduğu Ortaçağ Avrupa'sında Salerno Tıp Okulu'nda insan vücudunun anatomisinin öğretilmesi zorunlu idi (34).

Sonuç

Salerno Tıp Okulu'nun Ortaçağ boyunca kaydettiği büyük başarı yaklaşık 500 yıl boyunca devam etmiştir. Napoli krallığının sonradan gelen üyelerinin okula gösterdiği ilgi ve özenin eksilmesiyle, Salerno'yu Avrupa'da en önde gelen tıp okulu olarak ünlü olmasını sağlayan koşullar değişmeye başlamış, okuldaki eğitimlerini Salerno modeli üzerinde geliştiren Bologna, Paris ve Paduva gibi İtalyan ve Avrupa'lı okullarda ise profesörleri ve öğrencileri kendi okullarına kazandırabilmek için büyük bir yarış başlamıştı.

Salerno, Latin tıp kültür ve geleneğinin değişmez ve sadık bekçisi olarak kalırken diğer okullar, Müslüman hekimlerin doktrinini geliştirerek yeniliklere ve ilerlemelere önem vermişlerdi. Akdeniz kıyılarında daha önce başlamış olan kültür, yavaş yavaş kuzeye doğru yer değiştirmeye başlamıştı.

Ortaçağ'da doğunun en ünlü hekimlerinden Rhazes olarak bilinen Ebû Bekr Muhammed bin Zekeriyya er-Razi (865-925), Avicenna olarak bilinen Ebu'l-Ali el-Hüseyin b. Abdullah İbn-i Sina (980-1037), Averroes olarak bilinen filozof, doktor, astronomi bilgini ve matematikçi İbn-i Rüşd (1126-1198) ve modern cerrahinin kurucusu Ebu El Kasım El Zehravi (936-1013) Avrupa tıbbının gelişiminde önemli katkıları olan hekimler olarak ortaya çıkmışlar ve döneminin Avrupa tıbbını önemli ölçüde etkilemişlerdi. Bu arada Salerno Tıp Okulu ise gelenekçi yapısını devam ettirmesi nedeniyle gerilemeye başlamış, bunun sonucunda 12. yüzyıldan sonra okulun popülaritesi giderek kaybolmuş ve 1811 yılında Napolyon döneminde kapatılmıştır.

Kaynaklar

1. De Divitiis E, Cappabianca P, DE Divitiis O. "The Schoola Medica Salernita": forerunner of modern university medical schools.

Neurosurgery 2004;55:722-44.

2. Breckendridge JD. The Schools of Salerno-Medical and Artistic. JAMA 1971;216:105-10.
3. Kirk GS, Raven JE, Schofield M. The Presocratic Philosophers. 2nd ed. Cambridge: Cambridge Press., Chapter VIII: "Parmenides of Elea" 1983.
4. Coxon A.H. The fragments of Parmenides: A critical text with introduction, translation, the ancient testimonia and commentary. Revised and expanded edition with new translations by Richard Mckirahan. Las Vegas/ Zurich/ Athens: Parmenides Publishing, 2009.
5. Bayon HP. The Professional masters of Salerno and the origin of medical practice, in Underwood EA (ed): Science, Medicine and History. London: Oxford University Press, 1953;203-19.
6. Kristeller PO. The School of Salerno: it's development and contribution to the history of learning. B Hist Med 1945;17:138-94.
7. Duffin J. Salerno, saints and Sutton's law: On the origin of Europe's "First" medical school. Medical Hypotheses 2009;73:265-7.
8. D'Onorio B. Cultural links between Salerno and Montecassina. Am J Nephrol 1994;14:477.
9. Pasca M. The Salerno School of Medicine. Am J Nephrol 1994;14:478-82.
10. Ögüt D. "Üniversite Tarihi Üzerine-I" Yeni Olgu 1984;1:49.
11. Haris MH, History of libraries in the Western World, Metuchen 1995;108.
12. Talbot CH. Medical education in the middle ages. In: O' Malley CD, editor. The history of medical education. Berkeley: University of California Press 1970;79-80.
13. Delamothe T. Salerno Medical School. BMJ 1990;67:1031.
14. Musitelli S, Marandola P, Jallous H et al. The Medical School at Ravenna. Am J Nephrol 1994;14:317-9.
15. Lekstrom JA. Medical literature of medieval Salerno: evolution of modern medical professional. Alpha Omega Alpha Honor Med Soc 1990;53:21-7.
16. Anes EG. Addenta to the list of manuscripts of the Circa Instans preserved in British libraries. Cronos 2005;8:139-46.
17. Fischer KD. Dr. Monk's medical digest. Soc His Med 2000;13:239-51.
18. Aciduman A, Arda B, Kahya E. et al. The Royal Book by Haly Abbas from the 10th century: one of the earliest illustrations of the surgical approach to skull fractures. Neurosurgery 2010;67:1466-74.
19. Davis NS. History of medicine with code of medical ethics. Cleveland: Applewood Boks Press 1903;53-4.
20. Glick TF, Livesey SJ, Wallis F. Medieval Science, Technology and Medicine: An Encyclopedia. Psychology Press 2005;366.
21. Evrenesoğlu D. Sokratik diyaloglarda mit ve işlevleri. Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi 2012;13:145-63.
22. Moore N. The Schola Salernita. Glasgow, printed by Alex Mac-

- dougall 1908;6-32.
23. Regimen Sanitatis Salernitanum (Code of Health of the School Salernum). Translated by Ordranax J. Philadelphia, J.B. Lippincott Press 1870.
  24. Gerwing M. Arnaldus de Villanova. Encyclopedia of Medieval Philosophy, editor: Lagerlund H. Published Springer Netherlands, Hollanda 2011;119-121.
  25. Bifulco M, Marasco M, Litte D, Pisanti S. Dietary recommendations in the medieval Medical School of Salerno, a lesson from the past. Am J Prev Med 2008;35:602-3.
  26. Della MM, Mauri R, Scarano F. ve ark. The Salernitan School of Medicine: Women, Men and Children. A Syndromological Review of the Oldest Medical School in the Western World. Am J Med Genet 2013;161:809-16.
  27. Ferraris, Z.A. and Ferraris, V.A. Women of Salerno: contribution to the origins of surgery from medieval Italy. Ann Thorac Surg 1997;64:1855-7.
  28. Nockels, C. The Trotula: a medieval compendium of women's medicine. J Hist Med 2002;57:353-5.
  29. Cavolla P, Proto MC, Patruno C et al. The first cosmetic treatise of history. A female point of view. Int J Cosmet Sci 2008;30:79-86.
  30. Kothare SN. Surgery in Ancient and Medieval Times. St. John's Med Coll J 1991;4:64.
  31. Bifulco M, Cavallo P. Thyroidology in the Medieval School of Salerno. Thyroid 2007;17:39-40.
  32. Surgery: Basic science and clinical evidence. Editör: Norton JA, Barie PS, Bollinger RR. New York: Published Springer Science 2008;7-21.
  33. Rukancı F, Anameriç H. Ortaçağda ilk üniversiteler; Studium Generale. Felsefe Dünyası 2004;39:170-86.
  34. Leff G. "The Trivium and Three Philosophies", A History of the University in Europe Volume I: Universities in the Middle Ages, Editor: Hilde de Ridder- Symoens, Cambridge 1992;307-36 .